

Cultuureducatie op brede scholen

Brede kansen voor cultuureducatie

Brede scholen bieden meer dan alleen onderwijs. Ze zijn vaak het kloppend hart in de wijk, met een aanbod voor kinderen, ouders en buurtbewoners. Samenwerking is daarbij het sleutelwoord: scholen werken samen met instellingen voor welzijn, kinderopvang, sport én cultuur.

Brede scholen bieden brede kansen voor cultuureducatie. Van 2007-2012 voerde Cultuurnetwerk Nederland in opdracht van het Ministerie van OCW de subsidieregeling *Brede school en cultuur* uit. Jaarlijks kregen basisscholen maximaal €15.000 om cultuureducatie een vaste plaats te geven binnen hun brede school.

De scholen gaven een impuls aan visievorming, aan de verbinding tussen binnen- en buitenschools leren, aan samenwerking met andere instellingen en met kunstenaars, aan betrokkenheid in de wijk en aan nieuwe vormen van leren.

Na een algemene inleiding presenteren we in deze publicatie in twaalf thema's de opgedane ervaringen. We hopen en verwachten dat andere scholen zich hierdoor laten inspireren om evenals de project scholen breeduit voor cultuur te gaan.

Cultuureducatie op brede scholen

Kenmerk van een brede school is samenwerking tussen scholen en andere instellingen voor jeugd en gezin. Die open blik naar buiten biedt een goed fundament voor cultuureducatie. Tussen 2007 en 2012 zijn met de regeling *Brede school en cultuureducatie* 24 projecten uitgevoerd om cultuureducatie binnen de brede school vorm te geven.

Halverwege de jaren negentig werden in Groningen en Rotterdam de eerste brede scholen opgericht. Er volgden er al snel meer, onder diverse noemers als vensterschool, openwijkschool, forumschool, horizonschool, kantoorurenschool, sterrenschoon of multifunctioneel centrum. De teller stond in 2011 op 1600 brede basisscholen en de verwachting is dat dit aantal alleen maar zal toenemen.

Hoe wisselend de naam ook, deze scholen hebben gemeen dat ze de spil vormen in een netwerk van voorzieningen en instellingen voor opgroeiende kinderen. Daarbij lag aanvankelijk het accent op (onderwijs)achterstandenbeleid en het bieden van ontwikkelingskansen, inmiddels draait het (ook) om het bieden van brede dagarrangementen, van kinderopvang tot en met hobbyclub. Dit mede onder invloed van de in 2007 aangenomen motie van de

Tweede-Kamerleden Van Aartsen en Bos: elke basisschool is sindsdien verplicht om tussen 07.30 en 18.30 uur en in schoolvakanties naar behoeften van ouders voor- en naschoolse opvang aan te bieden. Nog steeds is het bieden van kansen aan alle kinderen een speerpunt. De bredeschoolgedachte is duurzame samenwerking voor duurzame en veelzijdige ontwikkeling van kinderen. Veel brede basisscholen delen het gebouw met kinderopvang, buitenschoolse opvang (bso) en peuterspeelzaal; soms is ook de buurtbib, het consultatiebureau of het wijkcentrum er te vinden. Daarnaast zoeken de scholen, al dan niet met hulp van een combinatiefunctionaris (zie ook kader p.7), de samenwerking op met sport- en culturele instellingen.

DE REGELING

Het delen van een gebouw met anderen is een begin, maar maakt nog geen brede school. Pas door samenwerking wordt het geheel meer dan de som der delen. Cultuureducatie kan bijdragen aan het realiseren van de brede-schoolgedachte en omgekeerd is een brede school een vruchtbare leeromgeving voor cultuureducatie. Met de regeling *Brede school en cultuureducatie* wilde het Ministerie van OCW brede scholen stimuleren om cultuureducatie samen met anderen duurzaam vorm te geven. De deelnemende scholen waren verspreid door heel Nederland en vonden zowel in grote steden als Amsterdam en Rotterdam plaats als in kleine kernen zoals De Krim in Overijssel.

De regeling startte in 2007 met een pilot waarin tien (aankomend) brede basisscholen experimenteerden met de mogelijkheden van cultuureducatie. Criteria in de toekenning van de subsidie waren onder meer de ontwikkeling van cultuurbeleid op de brede school, goede overdraagbaarheid en minimaal twee culturele partners. Veel scholen gingen aan de slag met de verbinding tussen binnen- en buitenschools leren en met talentontwikkeling. De deelnemende scholen kregen begeleiding vanuit de projectgroep en konden bovendien netwerkbijeenkomsten, intervisiesessies en presentaties bijwonen. In 2008 startte een vervolgpilot waarin tien nieuwe scholen konden profiteren van de ervaringen van de pilotscholen en deze laatste de verdere inhoudelijke ontwikkeling plus verankering van cultuureducatie verder vorm konden geven. Het project had als aandachtspunten onder meer de ontwikkeling van een duidelijke visie op cultuureducatie, inhoudelijke samenwerking tussen school en culturele instelling en het realiseren van draagvlak.

DE LESSEN

De subsidie betekende voor de deelnemende scholen een impuls om bestaande plannen uit te voeren of nieuwe projecten te ontwikkelen. Ook na het stoppen van de subsidie gaan de meeste scholen door met cultuureducatie. Dankzij het project ligt er een concept, leerlijn, beleidsplan of samenwerkingsovereenkomst waarmee ze verder kunnen. Uit de projecten kwamen aandachtspunten naar voren die van belang zijn voor een duurzame vormgeving van cultuureducatie binnen de brede school. Rondom deze thema's presenteren we in deze publicatie de ervaringen en lessen van de projectscholen:

- Draagvlak
- Gezamenlijke visie
- Samenwerking
- Binnen- en buitenschoolse talentontwikkeling
- Een actieve rol voor kinderen
- Deskundigheidsbevordering
- De wijk erbij betrekken
- Samenwerking met mbo/hbo
- Kunst combineren met natuur & milieu / techniek & wetenschap
- Inzet van kunstenaars
- Kunst als vliegwieltje

DE TOEKOMST

De subsidieregeling *Brede school en cultuureducatie* is inmiddels gestopt. Dat betekent niet dat brede scholen vanaf 2013 met lege handen staan. Zo blijft, ondanks forse

bezuinigingen op cultuur, de €10,90 per leerling voor cultuureducatie gehandhaafd. Vanaf schooljaar 2012-2013 zitten de 10,90-gelden in de zogeheten Prestatiebox primair onderwijs. Het geld is niet langer geoormerkt, maar scholen moeten wel verantwoorden wat ze met het geld voor cultuureducatie doen.

Ook de regeling voor combinatiefunctionarissen, *Brede impuls combinatiefuncties*, blijft bestaan. De combinatiefunctionaris of cultuurcoach ondersteunt brede scholen in de samenwerking met culturele instellingen en in visieontwikkeling.

De overheid zet in op verdieping en kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs. In juni 2012 verscheen het gezamenlijk advies van de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur, *Cultuureducatie: leren, creëren, inspireren!* De raden stellen dat scholen weer de regie moeten nemen in het onderwijzen van kunst en cultuur. Ze doen verder de volgende aanbevelingen:

- ontwikkel een referentiekader cultuureducatie: een overzicht van de benodigde kennis, vaardigheden en attituden, in een doorgaande lijn.
- ontwikkel instrumenten waarmee scholen zelf de kwaliteit van cultuureducatie kunnen evalueren.
- zorg voor deskundigheidsbevordering: elke school moet een 'cultuurexpert' hebben, een gespecialiseerde leraar die een leerplan voor cultuureducatie ontwikkelt, een doorlopende leerlijn ontwerpt en de opbrengsten van het vak evalueert.
- zorg dat culturele instellingen structureel samenwerken met elkaar en met scholen. Het nieuwe Landelijk Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) moet dit regisseren.

In het LKCA, gestart per 1 januari 2013, zijn Cultuurnetwerk Nederland en Kunstfactor opgegaan. Dit nieuwe instituut werkt ook nauw samen met het Fonds voor Cultuurparticipatie. Bijvoorbeeld rondom de Deelregeling Cultuureducatie met Kwaliteit in het primair onderwijs. In deze matchingsregeling heeft het fonds €10 miljoen beschikbaar gesteld voor samenwerking tussen basisscholen en culturele instellingen in gemeenten en provincies. Doel is borging van cultuureducatie in het primair onderwijs.

Kijk ook op:

www.lkca.nl

www.cultuurplein.nl

www.bredeschool.nl

Cultuurcoach & brede school

Sinds 2008 bestaat de *Impuls brede scholen, sport en cultuur*, in de volksmond beter bekend als de subsidieregeling voor combinatiefunctionarissen. Gemeenten krijgen budget voor combinatiefuncties: functies waarbij iemand voor zowel het onderwijs als een sport- of culturele instelling werkt. In het eerste jaar was de rijksfinanciering 100%, vanaf het tweede jaar draagt de rijksoverheid 40% bij. Het betreft een structurele regeling, vanaf 2012 *Brede impuls combinatiefuncties* geheten.

Op 1 januari 2012 waren er 1.364 fte combinatiefuncties in ruim 300 gemeenten. Naar verwachting groeit dat aantal in 2013 uit tot 2.900 fte. Uit onderzoek van Oberon (2012) naar de effecten van combinatiefuncties in het onderwijs blijkt dat het aanbod van sport- en cultuuractiviteiten ruimer, diverser en kwalitatief beter is geworden. Bovendien leidt het tot taakverlichting van docenten en kortere lijnen tussen het binnen- en buitenschoolse programma.

Oberon (2011) onderzocht ook specifiek de rol van cultuurcoaches. Het blijkt dat de meeste cultuurcoaches zowel uitvoerende als coördinerende taken hebben. Bijna de helft van de uitvoerende coaches (45%) en 68% van de coördinerende cultuurcoaches werkt op meer dan zeven scholen. Dat zou minder mogen, adviseren de onderzoekers. Intensiever contact leidt tot meer samenwerking en samenhang.

De uitvoerende cultuurcoaches versterken de culturele competenties van leerlingen; de coördinerende coaches bewijzen diensten als bruggenbouwers tussen scholen en instellingen. Beiden verhogen de kwaliteit van het cultuuronderwijs, zorgen voor uitbreiding van het netwerk en fungeren als coach of partner voor de leerkrachten en de icc'er.

Meer informatie: www.combifunctieonderwijs.nl > flyer *Combinatiefuncties: leren van onderzoek en praktijk*

Betrokkenheid draagt de brede school

Om cultuureducatie goed neer te zetten, is het zaak dat iedereen meedoet. Alle teamleden moeten doordrongen zijn van de noodzaak. En dus moeten scholen werken aan draagvlak.

Goede, in het curriculum verankerde cultuureducatie is een van de speerpunten van de overheid. Dat kan alleen gerealiseerd worden als het hele team zich daarvoor verantwoordelijk voelt en zich er actief voor wil inzetten. Pas dan ontstaat een goed gestructureerd aanbod waar leerlingen daadwerkelijk profijt van hebben. Om teamleden te overtuigen van nut en noodzaak van cultuureducatie is het goed hen te laten zien wat cultuureducatie doet met en betekent voor kinderen. Een in de kunstvakken meer ervaren collega kan laten zien hoe kinderen niet alleen meer kunstzinnige competenties ontwikkelen, maar ook meer verbeeldingskracht en creativiteit. Bovendien krijgen kinderen door de kunstvakken meer zelfvertrouwen en meer plezier in school en dat komt hun leerprestaties ten goede. Ook het samen bepalen van een gemeenschappelijke visie kan draagvlak bevorderen.

ENTHOUSIASMEREN

Een belangrijke enthousiasmerende rol is weggelegd voor de intern cultuurcoördinator (icc'er). Door collega's te betrekken

bij culturele activiteiten ervaren zij wat deze met kinderen doen. Brede school *Het Meesterwerk* in Almere liet de cultuurcoördinator workshops beeldend verzorgen. Hierdoor werd het voor collega-leerkrachten makkelijker om zelf ook beeldende opdrachten te geven aan hun leerlingen.

PUBLICITEIT

Brede school *Skatterwâld* in Heerenveen heeft groepsleerkrachten betrokken bij grote kunstprojecten. Zo ervoeren ze zelf hoeveel leerlingen hiervan leren. Goed voor het draagvlak bleek ook de grote hoeveelheid publiciteit die het project trok. De wethouder opende bijvoorbeeld de opening van de afsluitende tentoonstelling. Dat geeft extra gewicht aan het project – ook anderen vinden het belangrijk – en dat bevordert het draagvlak binnen het schoolteam. Kindcentrum *De Ontdekking* in Oosterhout is behalve brede school ook het cultureel centrum in de wijk. Bij veel kunstactiviteiten heeft de school ouders betrokken. Daarmee werkt ze aan bekendheid van en draagvlak voor alle culturele activiteiten.

KUNST EN TAAL

Als leerkrachten zien dat aandacht voor cultuureducatie andere vakken niet schaadt, maar juist baat, verhoogt dat ook het draagvlak. Zo koppelt brede school *SPIL Fellenoord* in Eindhoven dans- en dramalessen aan taal. Daarvoor is voor elke groep een

kunstmap met lessen ontwikkeld. De cultuurcoördinator ondersteunt de groepsleerkrachten bij het werken met de kunstmap.

Ook brede school *De Krim* uit gemeente Hardenberg gebruikt dramalessen om taalvaardigheid en sociale vaardigheden van leerlingen te vergroten. Voor de leerkrachten was er een speciale scholing in de methode. Zo leerden ze zelf de lessen te geven.

ZICHTBAARHEID

Educatief Centrum De Hoven in Zutphen werkte een jaar lang aan een stevige positie voor kunst en cultuur. Kunst en cultuur zijn nu een vast onderdeel van de lessen, maar ook van de buitenschoolse activiteiten.

Cultuureducatie is in de hele school zichtbaar en dat vergroot ieders betrokkenheid.

Tips

- Laat zien wat cultuureducatie met kinderen doet
- Koppel cultuureducatie aan taal en zaakvakken
- Zorg voor zichtbaarheid van en publiciteit voor cultuureducatie
- Zorg voor ouderbetrokkenheid
- Speel samen met het team het cultuureducatiekansspel CUEKA; de cultuurcoach of minorstudenten van de pabo kunnen dit spel begeleiden

HOOFDSTUK 2

Samen sterk met een gedeelde visie

In de brede school staan de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen centraal. Voor het welslagen daarvan moeten alle neuzen dezelfde kant op staan.

Om als brede school een gezicht te krijgen is het belangrijk dat alle betrokken partners goed samenwerken. Uiteraard houdt iedereen zijn eigen identiteit. Maar je treedt als brede school naar buiten.

En dus is het belangrijk om ervoor te zorgen dat je dezelfde taal spreekt en het over een aantal punten samen eens bent. Bijvoorbeeld over het binnen- en buitenschoolse aanbod van cultuureducatie. Natuurlijk kan dat op details verschillen. Maar met een gezamenlijke visie is het makkelijker om externe partijen aan je te binden.

Hoe kom je tot zo'n gezamenlijke visie? Diverse brede scholen hebben daar op een eigen manier aan gewerkt.

BREDE FOCUS

Brede school *De IJsselhof* in Zwolle heeft een doorgaande leerlijn ontwikkeld voor cultuureducatie in samenhang met wetenschap en techniek. Thema's als de aarde, wetenschappelijke principes, astronomie en voeding moesten ook in cultuureducatie terugkomen. Cultuureducatie zou bijdragen aan een breder begrip van wetenschap en techniek.

Ook het buitenschoolse aanbod zou bij deze thema's

aansluiten. Door samenwerking met de kinderopvang en culturele instellingen en door de inzet van cultuurcoaches is dat gelukt. Het binnen- en buitenschoolse aanbod is inmiddels de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de leerkrachten, de medewerkers van de kinderopvang en externe vakdocenten.

CULTUURCOACH

Brede school *De Krim* uit Hardenberg wilde drama inzetten om de taalvaardigheid en de sociale vaardigheden van leerlingen te bevorderen. Mede door de inzet van de cultuurcoach van de gemeente Hardenberg ontstond een gemeenschappelijk doel en de aanzet voor een gezamenlijke visie.

Ter voorbereiding volgden groepsleerkrachten vier workshops bij dramadocente Irma Smegen. Zij ontwikkelde een methode om dramalessen in te zetten voor het uitbreiden van de woordenschat. Na schooltijd bekwaamden twintig leerlingen in de Krimse Jeugdrevue zich verder in drama en taal. Deze jeugdafdeling van de plaatselijke amateurtoneelvereniging is speciaal voor dit project opgericht.

SAMEN SCHOLEN

Samen scholing volgen bleek ook op brede school *De Wilgenbroek* in Boxtel een goede manier om de neuzen dezelfde kant op te krijgen. De school heeft een programmajlijn circustheater ontwikkeld.

Medewerkers van alle betrokken partijen volgden eerst zelf een cursus circustheater. Zo leerden ze hoe ze zelf met kinderen rond dit thema kunnen werken. Bovendien ontwikkelden ze al doende een gezamenlijke visie op cultuureducatie in de brede school.

Ook bredeschoolnetwerk *Het Kleurrijk* in Doetinchem koos voor bijscholing. Het centrum voor de kunsten verzorgde een bijscholingscursus voor leerkrachten en medewerkers van de kinderopvang en bso. Zo werkten ze samen aan een gezamenlijke visie op cultuureducatie. Het grote culturele evenement dat de afsluiting vormde van de bijscholing, is nu de basis voor het cultuurbeleidsplan en de daarin beschreven activiteiten.

LEERTEAM

Educatief Centrum De Hoven in Zutphen, heeft gebruik gemaakt van een zogeheten leerteam. Dit team kwam maandelijks bij elkaar en was de spil in het streven naar ondernemend leren.

Doel was om cultuureducatie binnen- en buitenschools te verankeren in het onderwijsprogramma. Zo is er een concreet uitvoerbaar en bredeschoolbreed beleidsplan opgesteld. In het centrum is een atelier/tentoonstellingsruimte ingericht. Maar ook elders in en om de school is duidelijk te zien dat cultuureducatie een belangrijke plek in het onderwijs heeft.

Tips

- Volg samen een scholing
- Pak samen een groot project aan
- Plan regelmatig gezamenlijk overleg en leer elkaar kennen
- Een cultuurcoach of –scout kan fungeren als ‘neutrale’ begeleider in het visievormingsproces
- Speel samen het cultuureducatiekansenspel CUEKA: door samen vragen te beantwoorden ontwikkel je een gemeenschappelijke visie

Samenwerking

It takes a whole village to raise a child. Een vaak geciteerde uitspraak, maar ook erg waar. Samenwerking is onontbeerlijk om cultuureducatie met kwaliteit te realiseren en kinderen ontplooiingskansen te bieden.

Brede scholen en samenwerking zijn bijna synoniemen. Een of meer basisscholen en een of meer vestigingen van kinderopvangorganisaties plus vaak nog andere maatschappelijke instellingen onder een dak. Wat ligt er meer voor de hand dan dat de verschillende partijen de handen ineen slaan?

In de praktijk is dat nog niet altijd het geval. Soms zit de deur tussen school en kinderopvang bijvoorbeeld op slot, soms staat hij wagenwijd open. Soms delen de partijen slechts een gebouw, soms vergaderen ze wekelijks.

Wil het geheel meer zijn dan de som der delen dan is samenwerking geboden. Niet alleen met partners binnen, maar ook buiten het gebouw.

EXPERTS IN CULTUUR

Leerkrachten en medewerkers van kinderopvang zijn eerst en vooral pedagogisch geschoold. Om cultuureducatie inhoudelijk vorm te geven is het goed de hulp in te roepen van experts in cultuur. Het plaatselijke centrum voor de kunsten is zo'n expert. Het kan leidsters en leerkrachten vakinhoudelijk ondersteunen, maar ook helpen bij het oplossen van organisatorische of beleidsmatige

vraagstukken. Ze kunnen vakdocenten leveren of helpen bij bijscholing. Ook de combinatiefunctionaris of cultuurcoach kan op deze vlakken goede diensten bewijzen en scholen veel werk uit handen nemen.

VAKDOCENTEN

De muziekschool, soms deel van het centrum voor de kunsten, soms zelfstandig, is ook een veelgevraagde partner. Ze leveren vakdocenten die leerlingen laten kennismaken met muziek en muziekinstrumenten. *Brede school Overvecht*, een samenwerkingsverband van elf basisscholen in de Utrechtse wijk Overvecht, sloot een creatief partnerschap met onder meer het UCK (Utrechts Centrum voor de Kunsten) en met het Rosa Ensemble, een professioneel orkest. Leerlingen kregen muziekles binnen en buiten schoolverband en konden doorstromen naar het UCK. Het project mondde uit in een echt concert van het geformeerde wijkorkest.

Ook brede school *Jan van der Heijdenhuis* in Amsterdam ging samenwerken met de lokale muziekschool. Alle leerlingen kregen muziekkoriëntatie, muzikale vorming en kennismaking met diverse instrumenten. Voor wie wilde, waren er extra lessen tijdens de verlengde schooldag. Individuele kunstenaars kunnen met hun eigen specifieke expertise het cultuuronderwijs verrijken. Velen van hen zijn inmiddels opgeleid om ook zelf les te geven. Elders in deze publicatie vindt u mooie voorbeelden van samenwerking tussen brede scholen en kunstenaars.

NOG MEER DESKUNDIGEN

Zo zijn er voor elke tak van sport deskundige personen of instanties te vinden. Vaak blijken ze open te staan voor samenwerking met (brede) scholen. Musea, kastelen, historische kringen, maar ook waterschappen, centra voor natuureducatie, welzijnsorganisaties, de plaatselijke fanfare of toneelvereniging, een planetarium of mbo- en hbo-opleidingen en niet te vergeten buurtbewoners – het zijn allemaal mogelijke partners van de brede school.

Dus probeer niet zelf het wiel uit te vinden, maar haal de wereld in huis en benut andermans talenten. Bij elk van de hier besproken thema's is samenwerking met anderen een rode draad. Kijk voor specifieke voorbeelden bij het betreffende thema.

- Samenwerking is de tweede natuur van brede scholen
- Formuleer een scherpe vraag en kies gericht een samenwerkingspartner
- Bedenk wat u te vragen en te bieden heeft
- Benut voor het vinden van geschikte partners intermediairs als het centrum voor de kunsten en de cultuurcoach
- Ouders en buurtbewoners zijn nabije, maar vaak onbenutte samenwerkingspartners. Breng hun talenten en mogelijkheden in kaart

Binnen- en buitenschoolse talentontwikkeling

Ontdekken wat je leuk vindt en kunt en daar veel mee bezig zijn. Dat is de basis voor de ontwikkeling van elk talent. Brede scholen kunnen daar een vooraanstaande rol in spelen.

Brede scholen zijn ideale plekken voor talentontwikkeling. Wat binnenschools begint met een kennismaking voor alle leerlingen, kan in de buitenschoolse opvang voor enthousiast geworden kinderen voortgezet worden. En wie er echt voor wil gaan, kan naar een kunstencentrum of een amateurvereniging. Dit is in een notendop de zogeheten drietrapsraket voor talentontwikkeling: van kennismaking in de klas met een bepaalde kunstdiscipline via verdieping na schooltijd naar talentontwikkeling bij een cursus of vereniging.

AFSTEMMING

Brede scholen herbergen minstens twee van de drie traptreden. Wel vereist dit een goede afstemming tussen binnen- en buitenschools aanbod.

Bij voorkeur worden de binnen- en buitenschoolse lessen door een en dezelfde (vak)docent gegeven. Dat verlaagt de drempel om deel te nemen. En als deze docent ook nog eens afkomstig is van het centrum voor de kunsten of de muziekschool is de stap naar de derde traptrede ook sneller gezet.

MUZIEK

Voor al het muziekonderwijs werkt vaak volgens de drietrapsraket. Bijvoorbeeld in de programma's *Muziek in ieder kind* en *Ieder kind een instrument*, maar ook in de bredeschoolprojecten.

Een voorbeeld is brede school *Overvecht*, een samenwerkingsverband van elf basisscholen in de Utrechtse wijk Overvecht. Vanuit het Utrechts Centrum voor de Kunsten (UCK) en het Rosa Ensemble werden binnen- en buitenschools muzieklessen verzorgd. Uiteindelijk is er een orkest samengesteld dat een concert heeft gegeven in de wijk.

Een ander voorbeeld is het *Jan van der Heijdenhuis* in Amsterdam. Hier kregen alle leerlingen muzikoriëntatie, muzikale vorming en kennismaking met diverse instrumenten. Voor geïnteresseerde leerlingen waren er extra lessen tijdens de verlengde schooldag. Voor doorstroming naar de muziekschool bleek de financiële drempel echter vaak te hoog.

BIJ DE REVUE

Hoe dichterbij huis, hoe makkelijker kinderen de vervolgstap zetten. Een voorbeeld van laagdrempelige talentontwikkeling is het dramaproject op brede school *De Krim* in Hardenberg. Tijdens schooltijd kregen kinderen dramalessen gericht op uitbreiding van hun woordenschat. Na schooltijd konden de leerlingen die enthousiast waren en auditie hadden gedaan, onder begeleiding van de regisseur

werken aan een jeugdrevue. De plaatselijke toneelvereniging heeft een jeugdafdeling opgericht, zodat kinderen ook in de toekomst theater kunnen blijven maken.

Ook de samenwerking tussen brede school *De Wierwinde* in Almere met jongerencentrum *Trapnotov* is een voorbeeld van laagdrempeligheid. Met docenten van dit centrum werkt de school aan de afscheidsmusical van groep 8. Elke vrijdagmiddag gaan de leerlingen naar het jongerencentrum om daar kennis te maken met het cultuureducatieve aanbod en te werken aan een presentatie. Zo zien ze meteen wat het jongerencentrum voor hen kan betekenen. Naschools deelnemen aan het aanbod van het jongerencentrum in bijvoorbeeld zang of dans kan tegen gereduceerd tarief. Eventueel aanwezig talent kan vervolgens terecht bij de Kunstlinie, het kunstencentrum in Almere.

- Kies een en dezelfde docent voor de binnen- en buitenschoolse lessen
- Zorg voor laagdrempelig aanbod dicht bij huis
- Bied talentontwikkeling zo breed mogelijk aan
- Zorg voor goede doorstroming tussen de drie trappen van talentontwikkeling
- Probeer financiële drempels zo veel mogelijk weg te nemen

Kinderen komen in actie met kunst

Brede scholen willen kinderen meer bieden dan louter bezigheids therapie. Vandaar dat ze zoeken naar een betekenisvolle invulling van de verlengde schooldag.

Veel brede scholen organiseren activiteiten die buitenschools verder gaan met wat binnenschools is gestart. Zo sluit het maken van een (digitale) krant met een kinderpersbureau aan op de taallessen in de klas. En aansluitend op de teken- en handvaardigheidlessen organiseren brede scholen kinderwerkplaatsen en zelfs een kinderkunstuitleen. Kinderen vinden deze activiteiten leuk om te doen. In een school- of wijkkrant, een expositieruimte of kunstuitleenpunt laten ze zien waarmee ze bezig zijn. En zonder dat ze het in de gaten hebben, zijn ze al doende druk aan het leren.

WEBKRANT

Brede school *Kloosterveen* in Assen bundelt alle activiteiten voor cultuureducatie in het project *Cultuur in school*. Kinderen werden een dag lang ondergedompeld in de cultuur van een land of streek. Naast een spetterende opening en een verhalenverteller zijn de vaste programmaonderdelen koken, dans/muziek en een creatieve workshop. Daarnaast heeft de school een bedrijfje opgericht dat een webkrant produceert. Leerlingen die wilden meewerken, moesten solliciteren. Centraal in de krant staat het leven in hun nieuwe wijk Kloosterveen. Via betekenisvolle vragen leerden de kinderen al doende meer over hun eigen directe omgeving. Het project is begeleid door medewerkers van de bibliotheek Assen en docenten van het ICO Centrum voor Kunst en Cultuur.

KUNSTWERKPLAATS

Kindcentrum De Ontdekking in Oosterhout heeft de verschillende kunstdisciplines in school een fysieke plek gegeven. Er is een museum/werkplaats voor beeldende kunst, twee podia voor theater, een muziekstudio en een filmstudio, een speelzaal voor dans en een lettertuin met een kinderpersbureau. Met de projectsubsidie is de Kunstknaller ingericht: een werkplaats en museum waar kinderen actief, receptief en reflectief in aanraking komen met beeldende kunst. Kunstenaars exposeren er hun werk en er vinden binnen- en buitenschoolse activiteiten georganiseerd. Bij de Kunstknaller hoort een museumwinkel, een door kinderen zelf gerunde minionderneming. Ook brede school *Het Meesterwerk* in Almere heeft een kunstwerkplaats en kunstuitleenpunt opgezet. Zo maakt de school haar aandacht voor cultuureducatie beter zichtbaar. Omdat de school tevens wijkcentrum is, worden er ook workshops georganiseerd voor kinderen uit de buurt die niet op school zitten.

Tips

- Zorg voor een betekenisvolle invulling van de verlengde schooldag
- Geef leerlingen een actieve rol in die invulling
- Maak kinderen verantwoordelijk: laat ze hun eigen kinderpersbureau of museumwinkel runnen
- Kinderen vinden het leuk om ouders en buurtbewoners te laten zien waar ze mee bezig zijn geweest

HOOFDSTUK 6

Naar cultuurdeskundige leerkrachten

Veel leerkrachten voelen zich onzeker over hun culturele capaciteiten. Om cultuureducatie goed vorm te kunnen geven is daarom bij- en nascholing nodig.

In hun gezamenlijk advies (juni 2012) stellen de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur dat deskundigheidsbevordering een must is om cultuureducatie met kwaliteit te realiseren.

Nu de vakleerkrachten voor muziek, drama en handvaardigheid vrijwel overal verdwenen zijn uit de basisschool moet de 'gewone' leerkracht zelf van wanten weten. Natuurlijk kunnen ze experts van buiten inhuren, maar het is belangrijk dat leerkrachten zelf de touwtjes in handen houden en weten wat ze doen en waarom. Veel zittende leerkrachten hebben vanuit hun opleiding te weinig culturele bagage meegekregen. Daardoor weten ze niet goed hoe ze cultuureducatie het beste vorm kunnen geven en hoe ze kunnen komen tot een doorlopende leerlijn. Deskundigheidsbevordering is daarom belangrijk. De bredeschoolprojecten laten diverse voorbeelden zien, variërend van een externe training tot leren van collega's.

STUDIEDAGEN

Om zijn deskundigheid in cultuureducatie te vergroten heeft het *Montessori Kindcentrum* in Dordrecht ToBe, stichting voor kunstzinnige vorming in Dordrecht en omgeving,

ingeschakeld. Dit heeft geleid tot twee studiedagen voor alle medewerkers.

Centraal stonden de begrippen kunst en cultuur en wat die eigenlijk voor de medewerkers betekenen. De medewerkers werden zich bewust van wat zij in hun werk al doen aan kunst en cultuur. Ook kregen ze handvatten aangereikt om zelf goede opdrachten te bedenken. Een ander belangrijk onderwerp tijdens de studiedagen was het ontwikkelen van een gezamenlijke visie op kunst en cultuur binnen het Kindcentrum.

TRAINING

Brede school *De Wilgenbroek* in Boxtel huldigt als uitgangspunt dat leerkrachten vanuit de eigen interesse en talenten inbreng leveren in het cultuureducatieve programma. Binnen het project heeft de school twee leerlijnen ontwikkeld, het eerste jaar was dat circustheater, het tweede schooljaar nieuwe media. Onderdeel daarvan is een training. Volgens het *teach the teacher*-principe hebben alle medewerkers van de brede school zich bekwaamd in circustheater en nieuwe media. Daarbij kropen ze eerst zelf in de huid van de leerling, daarna gingen ze de opgedane kennis als leerkracht toepassen. Sommige leerkrachten zijn zo enthousiast over de nieuwe media dat zij het maken van filmpjes ook gebruiken bij bijvoorbeeld wereldoriëntatie.

NIEUWE METHODE

Brede school De Krim (gemeente Hardenberg) wil via drama de taalvaardigheid en de sociale vaardigheden van de leerlingen verbeteren. Daartoe ontwikkelde Irma Smegen, dramadocent aan een pabo, dramalessen bij de taalmethode van de school, wat resulteerde in haar methode *Speel je wijs*. Om zelf ook met deze methode te kunnen werken volgden de leerkrachten vier workshops bij Smegen. Ze bleken vlotte leerders: al snel konden ze naast de dramadocent zelf de dramalessen verzorgen.

LEREN VAN COLLEGA'S

Op *Brede school SPIL Fellenoord* in Eindhoven leren de teamleden van de icc'er. Dat gebeurt op een jaarlijkse studiedag, maar ook door klassenbezoeken door het jaar heen.

Tips

- Bij- en nascholing maakt leerkrachten zelfverzekerder in cultuureducatie
- Ervaar als leerling en praktiseer als docent
- Leren van collega's is goedkoper en ook effectief
- Bepaal van tevoren scherp de eigen leerdoelen
- Benut de deskundigheid van cultuurcoach, centrum voor de kunsten of pabo: zij weten de weg naar nascholing op maat

Benut de wijk

Meer dan gewone scholen hebben brede scholen een wijkfunctie. Het blijkt verrijkend en vruchtbaar om buurtbewoners bij activiteiten in de brede school te betrekken.

In een brede school komen vaak diverse wijkfuncties samen. Niet alleen ouders van schoolgaande kinderen bezoeken het gebouw, maar ook ouders met peuters en baby's en andere buurtbewoners komen er over de vloer. Daarmee komt de buurt letterlijk de school binnen.

Een brede school kan die buurt actief benutten. Voor leerlingen is het een verrijking van het onderwijs als zij leren in en over hun directe omgeving. Voor de school kan het extra deskundigheid en extra handen opleveren. En een dergelijke centrale ontmoetingsplek komt de sociale cohesie in de wijk ten goede.

MUSEUMWINKEL

Kindcentrum *De Ontdekking* in Oosterhout wil het leren van kinderen stimuleren via wat ze 'schoolse versies van de samenleving' noemen. De school heeft bijvoorbeeld 'miniondernemingen' gerealiseerd. In levensechte situaties leren kinderen de leerstof.

Zo heeft de school een heuse museumwinkel, behorend bij de kunstwerkplaats en expositieruimte in de school. Leerlingen uit groep 5 runnen de winkel en mogen niet alleen medeleerlingen, maar ook buurtbewoners tot hun

klanten rekenen.

Om te weten wat er allemaal komt kijken bij een winkel gingen ze met ervaringsdeskundigen in de wijk praten. Ze kregen onder meer een aantal goede tips van de eigenaresse van een boekwinkel in de buurt. Ook het bezoeken van een echte museumwinkel bleek leerzaam. De museumwinkel verkoopt kunst, boeken over kunst. Bovendien kunnen leerlingen, ouders en andere buurtbewoners er ook teken- en schildermaterialen kopen.

TALENTEN

De *Prins Mauritschool*, een brede school in Nijmegen, inventariseerde de talenten van ouders en wijkbewoners. Zo kon deze school in een wijk met weinig cultureel aanbod diverse culturele workshops en presentaties, aansluitend bij een thema uit de methode voor wereldoriëntatie aanbieden. Naast eigen leerkrachten en docenten van het centrum voor de kunsten verzorgden ouders en buurtbewoners workshops. Waarbij uiteraard de kwaliteit goed bewaakt werd.

INTERVIEWS

De *Paulusschool* in Amsterdam stelt zich als doel om de sociale competenties en de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen te vergroten. Daarom wil de school betere contacten met ouders en buurtbewoners en een groter aanbod van culturele activiteiten.

Tijdens het project *Verhalen uit de buurt* deden kinderen

buurtonderzoek en interviewden ze buurtbewoners. De verhalen zijn gebundeld in een boek en er is een dvd van het project gemaakt.

WIJKORKEST

Brede school Overvecht, een samenwerkingsverband van elf scholen in de Utrechtse wijk Overvecht, organiseerde een project dat resulteerde in concerten voor de ouders. In het orkest speelden leerlingen en wijkbewoners samen met musici van het Rosa Ensemble.

In Leeuwarden sloten drie basisscholen, drie organisaties voor kinderopvang en het centrum voor de kunsten *Parnas* een convenant. Met *Parnas in de wijk* willen ze samen een brede wijkvoorziening opzetten in een jonge buitenwijk. Dat betekent in de toekomst dat er dichterbij huis een groter aanbod van culturele activiteiten zal komen.

Ook elders organiseren brede scholen cultureel aanbod voor buurtbewoners, zoals *Het Meesterwerk* in Almere.

- de buurt breidt de belevingswereld van kinderen uit
- de buurt zit vol verhalen
- profiteer van de deskundigheid van buurtbewoners
- profiteer van de talenten van buurtbewoners
- laat buurtbewoners meegenieten van uw aanbod

HOOFDSTUK 8

Het beroepsonderwijs als partner

Voor brede scholen kan samenwerking met mbo- en hbo-opleidingen interessant zijn. Via stages kunnen studenten de school tal van diensten bewijzen.

Pabostudenten komen uiteraard al geregeld over de vloer op basisscholen. Maar ook studenten van andere mbo- en hbo-opleidingen kunnen de school vooruit helpen. Denk bijvoorbeeld aan studenten van kunstvakopleidingen, groenopleidingen of sociale opleidingen. Bijvoorbeeld om de school bij een project samen met leerlingen te helpen aankleden of om een aanpak te evalueren. Stagestudenten leveren extra handen op en nieuwe inzichten. Hun enthousiasme kan in projecten zorgen voor een extra impuls.

ONDERZOEK

Prins Mauritschool, een brede school in Nijmegen heeft pabostudenten van de minor cultuureducatie onderzoek laten doen naar talent in de wijk. Doel was om de betrokkenheid van de buurt bij de school te vergroten en mogelijkheden voor workshops te inventariseren. Daarnaast hebben de studenten de mAuRiTs-matinee geëvalueerd. In de nabij gelegen discotheek The Matrixx geven de leerlingen maandelijks presentaties van waar zij mee bezig zijn geweest.

HELPEDE HAND

Brede school *Kloosterveen* in Zwolle heeft studenten van verschillende opleidingen ingezet bij de begeleiding van grote cultuurevenementen. Daarnaast gaven de studenten workshops en waren ze via film en fotografie verantwoordelijk voor de verslaglegging van allerlei activiteiten.

BEGELEIDING

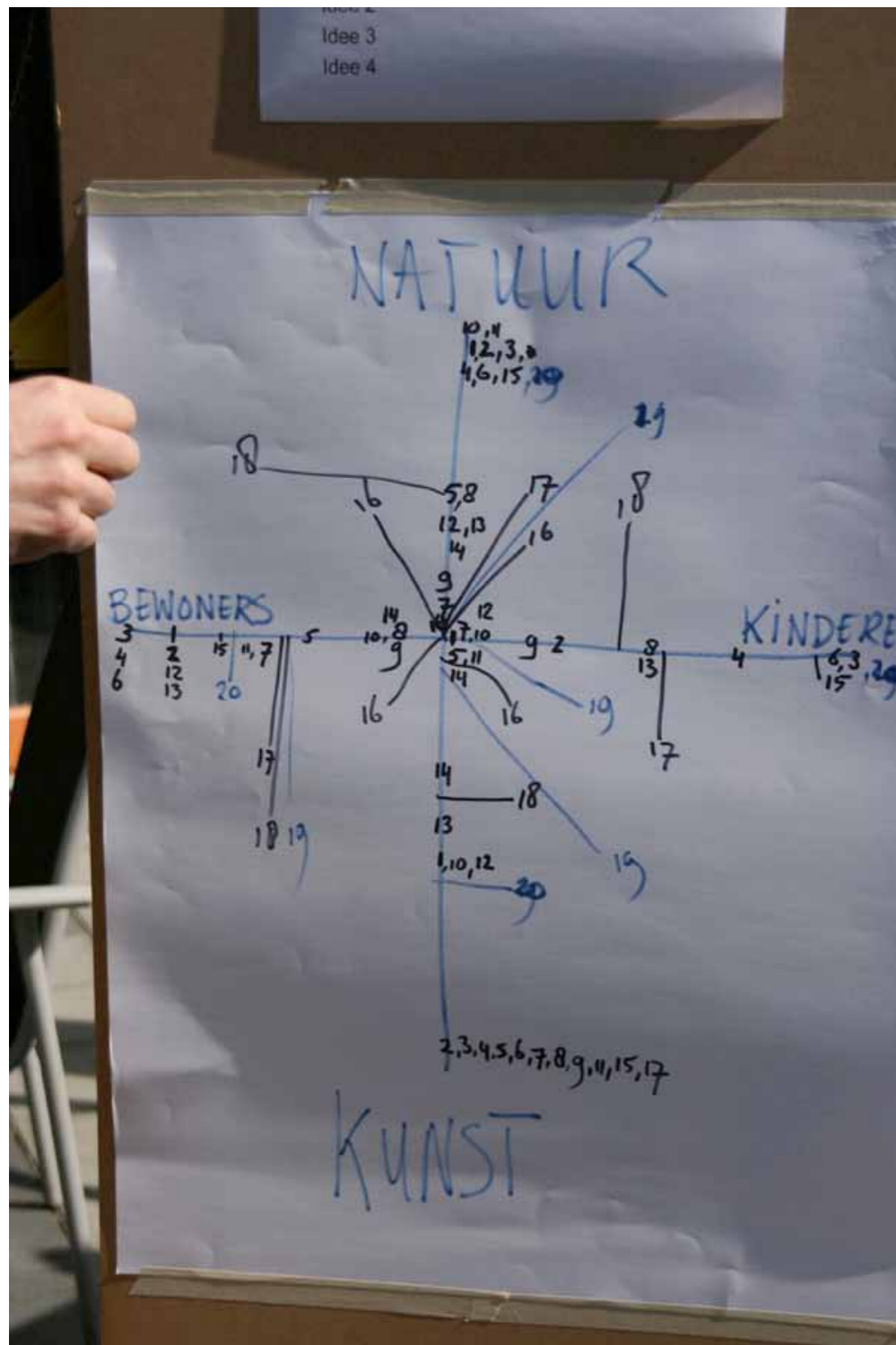
Brede school *Skoatterwâld* in Heerenveen werkt samen met het ROC en met de lerarenopleiding van de kunstacademie. In het project *Kunst en cultuur nemen de wijk* begeleidden studenten van beide opleidingen leerlingen bij het ontwerpen en maken van kunstwerken in de wijk.

Tips

- Stagestudenten brengen een frisse blik de school binnen
- Stagestudenten kunnen lesmateriaal ontwikkelen
- Stagestudenten kunnen een aanpak of project evalueren
- Stagestudenten bieden extra handen in de klas

Bèta meets alfa

HOOFDSTUK 9

Op diverse brede scholen staat cultuureducatie centraal. Maar ze vinden ook natuur, milieu, techniek en wetenschap van belang. Beide thema's hoeven allerminst haaks op elkaar te staan. Ze kunnen elkaar juist goed bevruchten.

Van basisschool tot universiteit is alle kennis keurig in hokjes verdeeld. Maar de werkelijkheid is uiteraard complexer en vloeiender.

Veel basisscholen kiezen ervoor leerlingen in levensechte contexten te laten leren. Bijvoorbeeld met ontwikkelingsgericht onderwijs, onderzoekend leren en meervoudige intelligentie als uitgangspunt. In deze contexten is cultuureducatie goed te verbinden aan natuur en milieu en aan wetenschap en techniek.

SAMENHANG

Brede school *De IJsselhof* in Zwolle volgt het Delta-programma, waarin veel aandacht wordt besteed aan techniek en wetenschap. De school vindt het belangrijk dat kinderen de samenhang leren zien tussen de verschillende vakgebieden en werkt daarbij volgens het concept van ontdekkend leren van ontwikkelingsgericht onderwijs (ogo). In de praktijk bleek dat vooral bovenbouwleerlingen moeite hadden om los te komen van het werken met methodes en lessen.

In schooljaar 2009-2010 heeft de school een aanzet gedaan om techniek en wetenschap te verbinden met cultuureducatie. Daarbij sloten de naschoolse activiteiten aan op thema's die in de klas werden behandeld. Zo werd in groep 7/8 het onderwerp motoren behandeld en leerden de kinderen in de buitenschoolse opvang onder begeleiding van een kunstdocente een rijdende auto na te tekenen, met aandacht voor perspectief, kleurgebruik en compositie. Groep 1/2 maakte bij het thema bewegen zelf een knikkerbaan van beschilderde toiletrolletjes.

NATUURBEHEER

In het project *Kunst en natuur nemen de wijk* van brede school *Skoatterwâld* in Heerenveen werd cultuureducatie gekoppeld aan natuurbeheer. Leerlingen ontwierpen en produceerden voor de wijk kunstwerken van natuurlijke materialen. Onder leiding van kunstenaar Gerrit Terpstra verzamelden ze materiaal in het bos.

Stichting Landschapsbeheer ondersteunde het project met technische en natuurkennis. Zo kregen de leerlingen bij het bezoek aan het bos inzicht in natuurbeheer. Ze leerden bijvoorbeeld hoe je een bos kunt uitdunnen. Studenten van AOC Friesland en van de afdeling kunst & educatie van de Noordelijke Hogeschool stonden school en leerlingen bij met hun groene en creatieve vingers.

ZORGBOERDERIJ

Ook brede school *Noorderlicht* in Wijchen verbond

cultuureducatie aan natuur en milieu. Doel was om ervaring op te doen met authentiek leren. Daartoe zocht de school samenwerking met woon- en zorgboerderij De Hagert, die graag meer kinderen wilde betrekken bij de boerderij. Samen met milieu-educatief centrum Het Dijkmagazijn, kunstenaar Lotte van Campen en met begeleiding van Edu-Art is het project *Heerlijk Buiten* ontwikkeld. De kinderen van school en bso ontvingen een brief van De Hagert met de opdracht iets met kunst en natuur te ontwerpen voor de boerderij en haar bewoners. Hun ideeën zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd.

LOKALE CANON

Brede school *De Toermalijn* in Cothen heeft vensters uit de lokale historische canon gekoppeld aan thema's uit het vak wereldoriëntatie. Zo werden taal- en toneellessen gekoppeld aan het project Reis door de ruimte en de tijd. Kinderen van de basisschool en de bso bezochten de sterrenwacht in Utrecht en onderzochten zonnepijlers en uurwerken in Cothen en het nabijgelegen Wijk bij Duurstede. Met alle kennis maakten ze zelf een planetarium. Tijdens een tentoonstelling presenteerden de kinderen al hun werkjes en filmpjes aan hun ouders.

Tips

- De natuur levert materialen voor kunstwerken
- Verbindingen tussen vakken leiden tot levensecht leren
- Natuur en techniek inspireren tot kunstzinnigheid
- Door kunst te maken leren kinderen natuur en techniek doorgronden
- Natuurbeheer en sterrenwacht zijn bereidwillige samenwerkingspartners

De meerwaarde van kunstenaars

Kunstenaars hebben een eigen en originele kijk op de wereld. Dat maakt ze bij uitstek geschikt om cultuureducatieve projecten met hun inbreng te verrijken.

Veel leerkrachten zijn goed in staat om cultuureducatieve projecten organisatorisch te begeleiden. Inhoudelijk voelen ze zich vaak minder zeker. Ze vinden het lastig om originele en creatieve ideeën te bedenken. De oplossing ligt in samenwerking met professionele kunstenaars. Ze hebben geleerd om te werken vanuit een idee. Ze weten daar vorm aan te geven en er geschikte, niet voor de hand liggende materialen en technieken bij uit te kiezen. Daarmee verlenen ze meerwaarde aan het onderwijs. Een groeiend aantal kunstenaars heeft bovendien de eenjarige post-hbo-opleiding Beroepskunstenaar in de klas gedaan en mag zich bik'er noemen. Ze combineren een zelfstandige kunstpraktijk als beeldend kunstenaar, danser, acteur of schrijver met het ontwikkelen van educatieve kunstprojecten en het geven van workshops op scholen. Hun inbreng is leuk en leerzaam, niet alleen voor leerlingen, maar ook voor leerkrachten. Ze brengen vakmanschap, plezier en inspiratie. Bik'ers kunnen zowel binnenschools als buitenschools worden ingezet.

TAKKENKUNST
Brede school *Skoatterwâld* in Heerenveen betrok kunstenaar

Gerrit Terpstra bij het project *Kunst en cultuur nemen de wijk*. Samen met hem struinden de leerlingen door het bos op zoek naar takken en ander hout voor een kunstwerk. Terpstra vertelde over zijn eigen werk, adviseerde leerlingen bij het ontwerpen en hielp hen bij de uitvoering. Onder zijn leiding ontstonden prachtige kunstwerken die in de wijk zijn tentoongesteld.

VERHALEND ONTWERPEN
Brede school *Noorderlicht* in Wijchen werkte in het project *Heerlijk Buiten* samen met beeldend kunstenaar Lotte van Campen. Gekozen werd voor het concept van Verhalend ontwerpen: leerlingen worden via een verhaal enthousiast gemaakt voor een onderwerp en vervolgens gestimuleerd na te denken over het verdere verloop van het verhaal. Het verhaal begon met een brief die de kinderen van school en bso ontvingen van woon- en zorgboerderij De Hagert. Leerlingen uit groep 7 bezochten de boerderij. De vragen die dit bij hen opriep, werden leidraad voor de activiteiten die ze onder leiding van Van Campen gingen doen. Samen met haar bedachten ze kunstzinnige oplossingen voor praktische problemen op De Hagert.

TALENTHEEK
Obs De Vierambacht, een brede school in Rotterdam, heeft in schooljaar 2008-2009 een 'Talentheek' opgericht. Hierin worden de talenten van leerlingen zichtbaar. De Talentheek leidde in het schooljaar daarop tot een

theaterproject waarin leerlingen van groep 4 tot en met 8 zoveel mogelijk hun talenten konden tonen.

De leerlingen deden alles zelf: een toneelstuk bedenken en schrijven, acteren en decors maken. Ze kregen daarbij begeleiding van beroepskunstenaars. Buitenschoolse activiteiten sloten aan op binnenschoolse leerstof.

Het project was een eerste aanzet om te komen tot vakoverstijgend werken, waarbij reguliere lesstof wordt vervangen.

KUNSTKNALLER

Brede school *De Ontdekking* in Oosterhout heeft De Kunstknaller opgericht. Dit is een werkplaats en museum in de school waar kinderen actief, receptief en reflectief met kunst bezig zijn. Beeldend kunstenaars exposeren er, maar worden ook binnenschools en buitenschools ingezet bij het begeleiden van lessen en projecten.

Tips

- Kijk in de wijk of je eigen netwerk of er een kunstenaar is met wie je zou kunnen samenwerken
- Kunstenaars bieden een originele en frisse aanpak
- Kunstenaars brengen nieuwe technieken de school in
- Kijk de kunst af bij beroepskunstenaars
- Op www.kunstenaarindeklas.nl kun je kunstenaars op discipline of werkgebied zoeken

Kunst als vliegwiel

Vaak zijn kunstvakken een doel op zich. Maar cultuureducatie kan ook fungeren als vliegwiel om andere vakken in beweging te brengen en aantrekkelijker te maken.

Steeds vaker komen kunst en cultuur op de basisschool onder druk te staan, omdat wordt gehamerd op het belang van taal en rekenen. Maar het een hoeft het ander niet in de weg te staan.

Taal kan bijvoorbeeld prima geïntegreerd worden in de dramales en andersom. En muziek heeft ook met tellen te maken. Cultuureducatie kan juist een middel zijn om taal, rekenen en zaakvakken te intensiveren. Bovendien vergroot cultuureducatie het zelfvertrouwen en plezier in leren. Zo komen de kunstvakken andere vakken ten goede.

TAALVAARDIGER

De *Paulusschool* is een brede school in een Amsterdamse achterstandswijk. De leerlingen zijn veelal van allochtone afkomst en hun ouders spreken amper Nederlands. Om de taalvaardigheid van de leerlingen te vergroten startte de school het project *Verhalen uit de buurt*. De kinderen deden buurtonderzoek en interviewden buurtbewoners. De verhalen die zij verzamelden, bundelden ze in een boek. Bovendien maakten ze een dvd. Ook doelen als ondernemend leren en het vergroten van het zelfvertrouwen van leerlingen zijn in het project bereikt. Het betrekken van ouders bij de activiteiten is niet geslaagd.

PLAATSELIJKE REVUE

In De Krim, een klein veenkoloniaal streekdorp in Overijssel, ligt brede school *De Krim*. Deze bestaat uit een openbare en protestant-christelijke basisschool en verschillende kinderopvangorganisaties. Op beide scholen spreken de kinderen veel dialect.

Om de taalvaardigheid en de sociale vaardigheden van leerlingen te vergroten zette de brede school een dramaproject op. In de klas kregen leerlingen dramalessen die gekoppeld waren aan de taalmethode. Na schooltijd gingen twintig kinderen verder - sommigen omdat ze zeer talentvol waren, anderen omdat ze baat hadden bij extra taaltraining. Speciaal voor dit project werd daartoe een jeugdafdeling van de plaatselijke revue opgericht. Spelenderwijs werkten de kinderen aan uitbreiding van hun woordenschat. Sinds het project zagen de leerkrachten dat het niveau van de spreekbeurten aanmerkelijk hoger lag.

TAALTHEMA'S

Brede school *SPIJL Fellenoord* in Eindhoven werkt volgens het principe van meervoudige intelligentie. Daarom worden cultuurlessen gekoppeld aan taallessen. Elke dans- of dramales behandelt een bepaald thema, waaraan woorden zijn gekoppeld die met dat thema samenhangen. Daarnaast heeft de school een kunstmap ontwikkeld waarin per leerjaar en taalthema cultuureducatielessen vanuit de verschillende kunstdisciplines aangeboden worden.

JONGERENCENTRUM

Brede school *De Wierwinde* in Almere staat in een wijk waar middelbare scholieren geregeld voor overlast zorgen. Samen met welzijnsorganisatie *De Schoor* is een buitenschools programma bedacht om kinderen van de basisschool alvast vertrouwd te maken met het jongerencentrum Trapnopov. De medewerkers van Trapnopov zijn erop getraind vroegtijdig signalen op te vangen, gesprekken te voeren en kinderen zo nodig naar professionele hulp door te verwijzen. Iedere vrijdagmiddag gingen de leerlingen van groep 8 naar Trapnopov en volgden daar workshops in straatkunst of werkten mee aan een musical. Ouders kwamen kijken naar hun presentaties, waardoor ook voor hen Trapnopov geen onbekende meer was en zij wisten dat hun kinderen daar in goede handen waren.

Tips

- Zet kunst in om achterstanden op een inspirerende wijze aan te pakken
- Verbind cultureel aanbod met de methodes
- Werk samen met welzijnsinstellingen en amateurkunstverenigingen
- Bewerk bestaand materiaal met kunstdocenten en/of gespecialiseerde onderwijsadviseurs
- Maak gebruik van de expertise van cultuurcoaches, centra voor de kunsten en steunfunctie-instellingen